SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:443

av Magnus Resare (M)

Kalkbrytning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka förutsättningarna för långsiktig, hållbar och beredskapsmässigt motiverad svensk utvinning, förädling, transport och lagerhållning av mineraler och insatsvaror av betydelse för totalförsvaret och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges försvarsförmåga, industriella kapacitet och civila beredskap bygger på en trygg tillgång till strategiska mineraler och insatsvaror. Dessa behövs i bland annat stålproduktion, energi- och transportsystem, byggande samt försvarsindustri. Trots detta är Sverige i flera delar av råvaruförsörjningen beroende av import och internationella transportkedjor, vilket innebär sårbarheter vid kris, konflikt eller allvarliga störningar i omvärlden.

Kalksten är ett konkret exempel på en insatsvara med stor betydelse för totalförsvaret. Vid framställning av ett ton stål åtgår i storleksordningen 200 kilo kalksten. När kalken bränns till kalciumoxid används den som slaggbildare och för att binda bland annat svavel, kisel och fosfor. För stål med särskilt höga krav på renhet, exempelvis pansarstål, är kalk av hög kvalitet avgörande för att föroreningarna ska kunna reduceras till tillräckligt låga nivåer.

Den svenska stålindustrin använder årligen omkring en miljon ton kalksten. Samtidigt har den brytning av kalk på Gotland som har tillräckligt hög renhet och egenskaper som är väl lämpade för modern stålproduktion legat nere sedan slutet av 2015. Enligt tillgängliga uppgifter omfattar fyndigheten som nu ligger i träda omkring 300 miljoner ton kalk, vilket motsvarar ungefär 150 års försörjning av den svenska och finska stålindustrin vid nuvarande användning.

Alternativen på andra ställen i Sverige är begränsade. En tidigare genomgång identifierade ett stort antal platser med i grunden lämplig kemisk sammansättning, men få av dem är realistiska alternativ. Skälen är bland annat otillräckliga volymer, för höga halter av oönskade ämnen eller bristande transportlösningar.

Eftersom svensk produktion inte räcker till behöver kalksten importeras sjövägen. Detta ökar beroendet av internationella leveranskedjor och tillgång till fartygskapacitet och hamnar. Det innebär också högre transportkostnader och ökade utsläpp jämfört med inhemsk produktion.

Ur ett beredskapsperspektiv är den mest betydande risken dock ett ensidigt importberoende. Erfarenheterna från pandemin visade hur snabbt transportkostnader och tillgänglighet kan förändras. I ett försämrat säkerhetspolitiskt läge kan konkurrensen om råvaror och transporter öka ytterligare. Förseningar eller avbrott i leveranser av stålklassad kalk kan därmed påverka produktionen av försvarsmateriel och annan samhällsviktig industri.

Höga miljökrav ska självklart upprätthållas, men försörjningssäkerheten måste ges ökad vikt när prövningar rör råvaror som är centrala för totalförsvaret. Sverige kan inte göra sig ensidigt beroende av import när det finns inhemska resurser som kan bidra till robusthet, redundans och nationell handlingsfrihet.

Sverige behöver därför en mer samlad politik för strategiska mineraler och insatsvaror. Staten bör med utgångspunkt från identifierade råvaror av särskild vikt för totalförsvaret identifiera beroenden, flaskhalsar och behov av redundans i hela värdekedjan och agera för att stärka förutsättningarna för långsiktig, hållbar och beredskapsmässigt motiverad svensk utvinning. Arbetet bör omfatta utvinning, tillståndsprocesser, förädling, transporter och beredskapslager.

Regeringen bör i ökad grad beakta förutsättningarna för att säkra tillgången till stålklassad kalk och andra råvaror som är nödvändiga för svensk försvarsindustri. Exempelvis bör en återstart av svensk kalkbrytning för stålproduktion ses som en beredskapsåtgärd, jämförbar med andra åtgärder för att skydda kritisk industriell kapacitet i Sverige.

Magnus Resare (M)